

تحلیل عوامل اثرگذار بر احساس امنیت شهروندان در شهر بیرجند

محمدباقر آخوندی^۱

فروزان شمسی^۲

نوع مقاله: علمی-پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۲/۸

شماره صفحه: ۷-۳۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۶/۳

چکیده

امروزه اهمیت احساس امنیت در پیشرفت جوامع بشری تا بدان جاست که لازمی داشتن جامعه‌ای سالم محسوب می‌شود. تحلیل عوامل اثرگذار بر احساس امنیت شهروندان در شهر بیرجند، موضوع این تحلیل می‌باشد که با هدف سنجش احساس امنیت (جانی، اقتصادی، فرهنگی، قضایی، اجتماعی، سیاسی) شهروندان بیرجندی صورت گرفته است. پرسش اصلی این می‌باشد که چرا در شهر بیرجند احساس امنیت کاهش یافته‌است؟ چارچوب نظری این بررسی مبتنی بر نظریه امنیت از بوزان و ویور، پنجره‌های شکسته از کلینگ و ویلسون و سلسله‌مراتب نیازها از مازلو است. روش تحقیق، پیمایشی و جامعه آماری شامل کلیه شهروندان ۱۵ تا ۶۵ سال ساکن شهر بیرجند می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر حجم نمونه مشخص و به روش طبقه‌بندی چندمرحله‌ای و سیستماتیک نمونه‌گیری شده است. یافته‌های بررسی، بیانگر آن است که ۵۴/۹ شهروندان بیرجندی احساس امنیت نمی‌کنند. هم‌چنین یافته‌ها نشان

akhondi@birajnd.ac.ir

۱. استادیار جامعه‌شناسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه بیرجند

۲. دانش‌آموخته‌ی کارشناسی ارشد علوم اجتماعی گرایش پژوهش علوم اجتماعی، دانشگاه بیرجند

frozan.shamsi@birjand.ac.ir

می‌دهد رابطه مستقیم و معناداری بین متغیر تحصیلات، با احساس امنیت وجود دارد؛ یعنی بین احساس امنیت و متغیرهای اسکان غیررسمی و حس مرزی بودن، رابطه منفی و معکوسی برقرار است. از سوی دیگر، بین نظر مردم نسبت به نهادهای امنیتی-حاکمیتی با احساس امنیت رابطه معناداری وجود ندارد. علاوه بر این، نتایج آزمون مدل در تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان می‌دهد متغیرهای مستقل و زمینه‌ای انتخاب شده در این تحقیق، در مجموع ۳۱٪ از تغییرات متغیر وابسته یعنی احساس امنیت را بررسی می‌کند.

واژگان کلیدی: احساس امنیت، اسکان غیررسمی، نهادهای امنیتی-حاکمیتی، حس

مرزی بودن، بیرجند

مقدمه

امنیت به معنی لغوی «مصونیت از ترس، نگرانی، تهدید و خطرها» است (نصیری، ۱۳۸۱: ۱۱۵)؛ و از نظر مفهومی به معنی «نداشتن ترس و نگرانی نسبت به حقوق و آزادی‌های قانونی» است و این که حقوق افراد به مخاطره نیفتد و هیچ چیز آن را تهدید نکند (گروسی، میرزایی و شاهرخی، ۱۳۸۶: ۳۲).

در مجموع، امنیت دارای دو جنبه عینی و ذهنی است. امنیت در معنای عینی آن، عدم تهدید علیه ارزش‌ها و در معنای ذهنی، نبود احساس ترس از تهاجم به ارزش‌ها است (بوزان، ۱۳۷۸: ۱۸۶). به همین دلیل جنبه ذهنی امنیت، به "احساس امنیت" مرتبط می‌شود. احساس امنیت در جامعه به احساس روانی مردم از میزان وجود یا نبود جرم و خشونت است. هراندازه میزان جرم‌ها بیش‌تر باشد، احساس امنیت کم‌تر خواهد بود. هرچند باید توجه داشت احساس ناامنی فقط ناشی از نبود امنیت در جامعه نیست و امکان دارد در یک جامعه، حتی با وجود امنیت، افراد آن احساس امنیت نداشته باشند و بالعکس (لرنی، ۱۳۸۳: ۲۷). پس احساس امنیت عبارت است از «گونه‌ای ذهنیت و سوگیری مثبت (رضایت‌بخش، خرسندکننده و تسلابخش) شهروندان نسبت به نبود اثرگذاری ظهور و تجلی رخدادها و اتفاقات ضدامنیتی در شرایط کنونی و آینده، در

حوزه‌های امنیت اجتماعی، ثبات سیاسی، انسجام هویتی، اتحاد و امنیت سرزمینی» (حاجیانی، ۱۳۸۴: ۲۸).

از منظر جامعه‌شناختی، احساس امنیت در حقیقت یک محصول همگانی است؛ یعنی همه‌ی سازمان‌های اجتماعی در پیدایش آن نقش دارند. با این دید طبیعتاً همه کارگزاران مردم، حاکمیت، پلیس و ... در پدیدآوری و پیشرفت سطوح آن نقش کلیدی دارند (هزارجریبی، ۱۳۹۰: ۱۲۹). امروزه در اکثر جوامع، گسترش ناامنی‌های اجتماعی، اختلاس‌ها، رفتارهای غیرقابل اعتماد و ضدا اجتماعی، به شکل بحرانی درآمده و از یک پدیده اجتماعی، به مسئله‌ای اجتماعی تبدیل شده است که نه فقط سلامت و امنیت جامعه را به خطر می‌اندازد؛ که هزینه‌های مالی هنگفتی را به مالیات‌دهندگان مقیم شهرها تحمیل می‌کند (محسنی تبریزی، ۱۳۸۳: ۱۴).

در اکثر کشورهای توسعه‌یافته یا در حال توسعه (و از جمله کشور ما) تلفیقی از دگرگونی‌های اجتماعی و اقتصادی در یکی دو دهه‌ی اخیر، امنیت و بالأخص امنیت فردی شهروندان را خدشه‌دار ساخته است. از سویی دگرگونی‌های ژرف و گسترده‌ی اقتصادی همراه با فرازونشیب‌های فرهنگی، زندگی اغلب جامعه را به شدت دگرگون نموده و از دیگرسو نگرانی همگانی از بیکاری و دیگر ناامنی‌های روزافزون، معضل جدی زمانه‌ی کنونی ما شده است. کاهش روزافزون عدم امنیت اقتصادی، ذهنیت ناامنی در جامعه و ناامنی در معبرها، آسیب‌پذیری خانه‌ها و سایر تهدیدات نسبت به سلامت شهروندان را تقویت کرده است (احمدی و اسمعیلی، ۱۳۸۷: ۱۷۱).

الین می‌گوید: «اگر افراد مکان‌هایی را به سبب نبود آسایش و نگرانی مورد استفاده قرار ندهند، محیط‌های عمومی از بین رفته‌اند». یکی از اصلی‌ترین تهدیدها برای حضور مردم در محیط‌های عمومی، ترس یا ناامنی است. ناامنی مکان‌ها و محیط‌های عمومی، شادی و سلامت را در زندگی روزانه مغشوش می‌کند و با جلوگیری از پیشرفت فرهنگی و مشارکت عمومی، هزینه‌هایی را بر جامعه تحمیل می‌نماید (Ellin, 1997، به نقل از مدیری، ۱۳۸۵: ۱۳).

یافته‌های سنجش ملی نشان داد، ۵۲٪ ایرانیان احساس امنیت اجتماعی بالا، ۲۷٪ متوسط و ۲۱٪ احساس ناامنی دارند. یافته‌های مزبور در استان‌های خراسان نشان می‌دهد ۴۳/۶ افراد دارای

احساس امنیت زیاد، ۳۲/۲ دارای احساس امنیت متوسط و ۲۴/۲ احساس ناامنی می‌کنند (عظیمی هاشمی، ۱۳۸۴: ۲۹، به نقل از شربتیان، ۱۳۹۰: ۸۴). ملاحظه می‌شود که این میزان، کم‌تر از میانگین امنیت کل کشور است؛ هم‌چنین از دیگر نتایج این تحقیق، این است که ۲۱٪ افراد احساس ناامنی را کم‌اهمیت و حدود ۵۶٪ احساس امنیت را مشکل اصلی تلقی می‌کنند (همانجا).

در پژوهشی که توسط حسینی و همکاران در شهرهای خراسان جنوبی صورت گرفته، نتایج به‌دست‌آمده نشان داد ۲۵/۵ احساس امنیت کمی دارند، ۵۱/۸٪ تا حدی احساس امنیت می‌کنند و ۲۲/۵ دارای احساس امنیت بالا هستند (حسینی، زنگنه و فاطمی‌نیا، ۱۳۹۲: ۲۲). بر اساس دو پژوهش مزبور ظاهراً در ایران به‌اندازه‌ای که خود امنیت وجود دارد، احساس امنیت وجود ندارد؛ درحالی‌که این وضعیت در بعضی کشورهای دیگر برعکس است. به‌عنوان مثال، سرقت در منازل ایران ۲ و در انگلیس ۲۰ در هزار می‌باشد. این مقایسه نشان می‌دهد اگرچه ضریب امنیت در ایران بالاتر از امنیت در انگلیس می‌باشد که نشان از برتری ضریب امنیت در ایران نسبت به انگلیس است، اما احساس امنیت در شهروندان ایرانی کم‌تر از شهروندان انگلیسی به‌چشم می‌خورد (رجبی‌پور، ۱۳۸۲: ۷).

سؤال اصلی تحقیق: چرا احساس امنیت در شهر بیرجند کاهش یافته است؟
احساس امنیت در این پژوهش در شش بعد فرهنگی، اقتصادی، قضایی، جانی، اجتماعی و سیاسی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

اهداف تحقیق

هدف کلی

هدف این مطالعه پیمایشی، بررسی احساس امنیت (جانی، اقتصادی، فرهنگی، قضایی، اجتماعی، سیاسی) در میان شهروندان شهر بیرجند می‌باشد.

اهداف جزئی

- ۱- شناخت تأثیر احساس مرزی بودن بر کاهش احساس امنیت در شهروندان بیرجندی؛
- ۲- شناخت تأثیر عملکرد نهادهای امنیتی - حاکمیتی بر کاهش احساس امنیت در شهروندان؛
- ۳- شناخت تأثیر اسکان غیررسمی بر کاهش احساس امنیت در ساکنان شهر بیرجند.

پیشینه‌های تحقیق

جدول (۱) مروری بر پژوهش‌های انجام‌شده در پیوند با احساس امنیت

عنوان	نام محقق و سال انتشار	روش تحقیق و خلاصه یافته‌ها	نقد پیشینه
بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: شهر تبریز)	یعقوبی (۱۳۹۷)	روش تحقیق: پیمایشی، ابزار تحقیق: پرسشنامه محقق ساخته آماری: کلیه‌ی شهروندان ۱۸ تا ۶۴ ساله‌ی شهر تبریز، حجم نمونه: ۳۸۴ نفر و روش نمونه‌گیری خوش‌های چند مرحله‌ای است. یافته‌ها نشان می‌دهد؛ که رابطه معناداری بین احساس امنیت و متغیرهای همکاری و مشارکت با پلیس، اعتماد مردم به پلیس و رضایت مردم از پلیس وجود دارد. از سوی دیگر، یافته‌ها نشان می‌دهد که بین پلیس قدرتمند و حساس به هنجارشکنی، گشت‌های پلیس، دین‌داری، کنترل اجتماعی غیررسمی، میزان استفاده از رسانه‌های همگانی رابطه منفی و معکوسی وجود دارد.	این پایان‌نامه دارای چارچوب نظری قوی و منسجمی بوده که به خوبی توانسته متغیرها را استخراج، تفسیر و تبیین کند. مورد استفاده‌ی محقق از پژوهش مزبور، یافته‌های پژوهش در بخش نتیجه‌گیری به‌عنوان مقایسه تطبیقی با نتایج است.
بررسی عوامل مرتبط با احساس امنیت اجتماعی زنان مورد مطالعه: (زنان ساکن مجتمع‌های مسکونی مهرشهر ایلام)	الماسی (۱۳۹۵)	روش تحقیق: پیمایشی، ابزار تحقیق: پرسشنامه جامعه‌ی آماری: کلیه‌ی زنان ساکن مجتمع‌های مسکن مهر شهر ایلام، حجم نمونه: ۲۷۶ نفر و روش نمونه‌گیری تصادفی است. بین متغیرهای میزان رضایت عملکرد ناجا، کنترل اجتماعی، سرمایه اجتماعی و جهت‌گیری مذهبی با احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد و بین متغیر راهبرد کنارآمدن با محیط و متغیر وابسته رابطه معناداری وجود ندارد.	این مقاله از حیث مبانی نظری نارسا و مبهم بوده؛ به برخی از نظریه‌ها به‌صورت خیلی جزئی پرداخته شده و برای متغیر وابسته احساس امنیت اجتماعی نظریه‌ای مورد بررسی قرار نگرفته است. در این پژوهش از شاخص‌های متغیر رضایت از عملکرد ناجا بهره گرفته می‌شود.
بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی زنان ۱۵ تا ۴۹ سال ساکن شهر "دوگنبدان"	حبیب‌پور (۱۳۹۴)	روش تحقیق: پیمایشی، ابزار تحقیق: پرسشنامه جامعه‌ی آماری: کلیه‌ی زنان ۱۵ تا ۴۹ سال ساکن شهر دوگنبدان، حجم نمونه: ۳۸۰ نفر و روش نمونه‌گیری تصادفی است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد بین متغیرهای مشارکت دینی و اعتماد به نیروهای امنیتی-انتظامی، با احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد و بین متغیر مستقل	نقد وارده بر این پایان‌نامه تداخل مبانی نظری است. در این پژوهش نظریه‌های متعددی مورد استفاده قرار گرفته، اما از چارچوب نظری در این پژوهش استفاده نشده و مشخص نکرده‌اند که متغیرها

<p>بر اساس چه نظریه یا نظریه‌هایی استخراج شده‌اند. مورد استفاده محقق از پژوهش مزبور، ایده‌گرفتن از روش تحقیق این پژوهش خواهد بود.</p>	<p>درآمد و احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود ندارد.</p>		
<p>این مقاله با استفاده از نظریه‌های متعدد، تداخل مباحث نظری را باعث شده؛ با این حال به‌خوبی توانسته همه‌ی متغیرها را از این نظریه‌ها استخراج و تبیین کند. مورد استفاده‌ی محقق از پژوهش مزبور، ایده‌گرفتن از روش تحقیق خواهد بود.</p>	<p>روش تحقیق: پیمایشی، ابزار تحقیق: پرسشنامه جامعه‌ی آماری: شامل کلیه‌ی شهروندان تهرانی، حجم نمونه: ۳۸۴ نفر و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای است. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد؛ بین اعتماد اجتماعی، گرایش به مشارکت و پایگاه اجتماعی-اقتصادی با احساس امنیت اجتماعی رابطه‌ی معناداری وجود دارد.</p>	<p>هزارجریبی و دیگران (۱۳۹۱)</p>	<p>بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی: شهر تهران)</p>
	<p>روش تحقیق: اکتشافی جامعه‌ی آماری: شامل دانش‌آموزان پایه‌ی ششم و هفتم، حجم نمونه: ۳۲۷ نفر بوده که ۵۷٪ سفیدپوست و ۴۳٪ سیاه‌پوست و روش نمونه‌گیری تصادفی است. یافته‌ها نشان می‌دهد؛ بین دوستی‌های نژادی و احساس امنیت رابطه معناداری وجود دارد.</p>	<p>(Munniksma & Juvonen, 2012)</p>	<p>دوستی‌های نژادی و احساس امنیت اجتماعی</p>
	<p>روش تحقیق: پیمایشی جامعه‌ی آماری: کلیه‌ی ساکنان ۶۰ سال و بالاتر ۸۵ منطقه بلژیک، حجم نمونه ۲۴/۹۶۲ نفر است. نتایج نشان می‌دهد؛ مشارکت‌نداشتن در امور سیاسی، مهم‌ترین عامل احساس ناامنی است. علاوه بر این، بین متغیرهای مشارکت سیاسی و تعلق به محله مانند رضایتمندی از محله و مشارکت در محله، با احساس ناامنی رابطه معناداری وجود دارد.</p>	<p>(De Donder, et al., 2012)</p>	<p>بررسی سرمایه‌ی اجتماعی و احساس ناامنی در زندگی آتی به بررسی تأثیر شبکه‌های اجتماعی، پیوستن به محله و مشارکت مدنی در مورد امنیت درک‌شده در بلژیک می‌پردازد.</p>

رویکرد نظری

نظریه بوزان^۱

نظریه بوزان در مورد امنیت را می‌توان به دو دوره زمانی مختلف تقسیم کرد. در اواخر دهه هشتاد و اوایل نود نظریه بوزان در ابتدا دولت‌محور بود و بر مرجعیت دولت در مطالعات امنیت تأکید می‌کرد. این دیدگاه از سوی دو موج مورد انتقاد قرار گرفت. موج اول به‌وسیله منتقدانی

1. Bozan

مثل اندرسن^۱ و اسمیت^۲ رهبری شده و موج دوم که با برنامه‌ی مذاکره "امنیت جهانی" همگام بود، با هدایت بوث^۳ بنیان‌گذار مطالعات بنیادی امنیت رهبری می‌شد.

به دلیل انتقاداتی که این متفکران به نظریه دولت‌محور بوزان وارد کردند، در ادامه وی از موضع خود (دولت‌محور) کناره‌گیری کرد و در اواخر دهه نود، دولت و جامعه را به‌عنوان مرجع امنیت در نظر گرفت (بوزان، ۱۳۷۸: ۳۰). بوزان نظریه خود را در کتاب *مردم، دولت‌ها و هراس* با مفهوم بین‌ذهنی امنیت (احساس امنیت) آغاز کرده و با تمرکز بر بعد احساس امنیت معتقد است بیش‌تر تهدیدات، ناشی از حقیقت حضور آنان در محیط انسانی؛ محیطی که موجد انواع فشارهای غیرقابل اجتناب اجتماعی، اقتصادی و سیاسی می‌باشد.

او تأکید می‌کند که اگر رابطه دولبه امنیت فرد و دولت به‌عنوان وضعیت انسانی تلقی شود، آن‌گاه اتباع دولت با تهدیدات مستقیم و غیرمستقیم دولت روبه‌رو می‌شوند؛ و در نهایت می‌گوید: «اشکال مختلف تهدیدات موجود در جامعه، اصولاً سه (چهار) نوع هستند: تهدیدهای فیزیکی (درد، صدمه، مرگ)، اقتصادی (تصرف و تخریب اموال، محرومیت از دست‌یابی به مشاغل یا منافع) حقوقی (زندانی‌شدن و محرومیت از آزادی‌های مدنی) و تهدید موقعیت و مناصب (تنزل رتبه یا تحقیر عمومی)» (بوزان، ۱۳: ۵۴).

بوزان (۱۳۷۸: ۸۶) اشاره‌ای ظریف دارد: «این که ممکن است در جامعه‌ای امنیت وجود داشته باشد، اما فرد به دلایلی احساس امنیت نکند. وی می‌گوید که احساس ایمنی ذهنی یا اعتماد به دانستنی‌های فشرده، به‌هیچ‌روی به‌منزله وجود امنیت واقعی یا دریافت‌های شخصی نیست. برای مثال، اگر فرد مرفهی را در کشور مرفهی در نظر بگیریم، نمی‌توان چندان مطمئن بود که امنیت در مفهوم جامع آن برای وی تأمین شود. چرا که هریک از افراد جامعه، اعم از فقیر و غنی به‌طور نسبی در معرض تهدیدات مختلفی قرار دارند».

1. Anderson
2. Asmeet
3. Booth

نظریه ویور^۱

الی ویور از دیگر نظریه‌پردازان مکتب کُپنهاگ، در کتاب هویت خود، رویکرد پنج‌بعدی بوزان از امنیت را نقد کرده است. وی حوزه امنیت را برحسب نوعی دوگانگی امنیت دولت و امنیت اجتماعی در نظر می‌گیرد. امنیت اجتماعی در نظریه ویور قسمتی از امنیت دولتی به حساب می‌آید، اما به‌عنوان یک قسمت مستقل (که بوزان از آن غفلت کرده) به آن ارجاع داده است. هرگاه امنیت ملی، گرفتار ترس از تهدیدات سلطه‌جویانه دولت باشد، امنیت اجتماعی نیز نگران تهدیداتی است که به هویت جامعه وارد می‌شود؛ پس هرچند دولت اینک علت و منبع امنیت نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و محیطی است، اما اجتماع نیز در حد خود، سرچشمه امنیت اجتماعی به حساب می‌آید (روی، ۱۳۸۲: ۶۹۳).

متغیر ملاک احساس امنیت توسط دو نظریه بوزان و ویور قابل سنجش است. بر مبنای این دو نظریه، متغیر احساس امنیت به شاخص‌های احساس امنیت فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، قضایی، جانی و اجتماعی تبدیل‌شده و مورد بررسی قرار می‌گیرد. این شاخص‌بندی گواه آن است که عوامل گوناگونی امنیت فرد را در جامعه مورد تهدید قرار می‌دهند. طبق این تئوری‌ها، اکثر تهدیدات علیه ارزش‌ها و هویت گروه‌های اجتماعی صورت می‌پذیرد؛ پس هر عامل و پدیده‌ای که سبب ایجاد بی‌نظمی در احساس تعلق و هم‌بستگی اعضای یک گروه گردد، درواقع هویت آن گروه را به مخاطره انداخته و تهدیدی برای امنیت اجتماعی آن قلمداد می‌شود.

نظریه کلینگ و ویلسون

کلینگ و ویلسون (Kelling & Wilson, 1982: 31-32) در مقاله‌ای کوتاه با مطرح کردن نظریه "پنجره‌ی شکسته"، تلاش کرده‌اند انحرافات اجتماعی را بر اساس بی‌سازمانی اجتماعی تبیین کنند. آن‌ها اعتقاد دارند بی‌نظمی و جرم، رابطه بسیار نزدیکی با یکدیگر دارند و اگر شیشه ساختمانی بشکند و فوراً جایگزین نشود، احتمال دارد افرادی گمان کنند این ساختمان رها شده

1. Weaver

و در حال خراب شدن است، و به زودی همه شیشه‌های آن ساختمان شکسته می‌شود؛ زیرا مجرمان گمان می‌کنند این ساختمان اهمیتی ندارد. بدین گونه و اندکی پس از ساختمان اول، شیشه‌های همه ساختمان‌های آن خیابان درهم می‌شکند و سپس این پدیده، به تمامی ساختمان‌های شهر می‌رسد. انگاره‌ی اساسی نظریه پنجره‌ی شکسته این است که برخلاف تصویری که جرم سبب بی‌نظمی و فساد است، بی‌نظمی سبب افزایش جرم و احساس ناامنی می‌شود. پس می‌توان محتوای این نظریه را در چهار موضوع دنبال کرد:

الف) نقش پلیس در مقابله با جرائم خرد

برقراری نظم عمومی نقش ذاتی و اصلی، و کشف جرائم و برخی اقدامات قضائی در واقع وظایف ثانویه پلیس هستند. در مورد نظم عمومی و مقابله با جرائم خرد، پلیس محلی یا پلیس انتظامی نقش اساسی را برعهده دارد.

ب) رابطه‌ی نظم عمومی و حفظ امنیت

مهم‌ترین تأکید پنجره شکسته افزایش جرم بر اثر وجود بی‌نظمی در اجتماع است؛ یعنی حفظ نظم عمومی به‌عنوان مقدمه و پیش شرط ایجاد حفظ امنیت شهروندان مطرح خواهد بود. در واقع بی‌نظمی، اولین پله زوال و سقوط منجر به بروز ناامنی و عدم احساس امنیت شهروندان می‌شود و مقابله با بی‌نظمی و جرائم خرد در خیابان‌ها، سبب می‌شود آمار همه جرائم کاهش یابد.

ج) نقش مردم در حفظ نظم

کلینگ در بخش دیگری از نظریه‌اش می‌گوید: «عدم مراقبت رفتاری هم می‌تواند منجر به شکستن کنترل‌های رفتاری شود. خانواده‌هایی که مراقب خانه‌هایشان هستند و به فکر بچه‌های یکدیگرند و به افراد غریبه با تردید نگاه می‌کنند، می‌توانند در چند سال یا حتی چند ماه، یک جنگل ترسناک را به محله‌ای آرام تبدیل نمایند».

د) سهم جرائم خرد در احساس ناامنی شهروندان

اشاره دیگر نظریه پنجره‌ی شکسته، سهم جرائم خرد در احساس ناامنی شهروندان است. کلینگ در این مورد می‌گوید: «یکی از موضوعاتی که شناخته شده، مهارت مأموران گشت پلیس در حفظ نظم عمومی است؛ اما تنها اندکی از احساس ناامنی مردم مربوط به جرم‌های برهم‌زننده نظم عمومی است و عمده ترس و احساس ناامنی، مربوط به جرائم خشونت‌بار است» (نوروزی، ۱۳۸۴: ۷۵-۶۵).

با نظریه کلینگ و ویلسون، متغیرهای پیش‌بین "نهادهای امنیتی - حاکمیتی" و "اسکان غیررسمی" قابل‌سنجش است. بر مبنای این نظریه، متغیر نهادهای امنیتی-حاکمیتی به شاخص‌های عملکرد نیروی انتظامی، عملکرد سپاه، عملکرد ارتش و متغیر اسکان غیررسمی به شاخص‌های بی‌نظمی اجتماعی و نابسامانی‌های محل سکونت تبدیل شده و مورد بررسی قرار می‌گیرد.

طبق این تئوری، بی‌نظمی باعث افزایش جرم و احساس ناامنی شده و سبب می‌گردد شهروندان گرفتار هراس از شکستن کنترل اجتماعی در محله یا همسایگی خود شوند که همین حس، سبب دوری بیش‌تر آن‌ها از اجتماع می‌گردد. درواقع بی‌نظمی، اولین پله زوال و سقوط منجر به بروز ناامنی و عدم احساس امنیت شهروندان می‌شود و مقابله با بی‌نظمی و جرائم خرد در خیابان‌ها، سبب می‌شود آمار همه جرائم کاهش یابد.

نظریه مازلو^۱

آبراهام‌هارولد مازلو (۱۹۰۸-۱۹۷۰م.) براساس نظریه معروف خود هرم سلسله‌مراتب نیازها انگیزه انسان را دارای پنج نیاز اساسی مشترک و بنیادی دانسته که در سلسله‌مراتبی خود، آن‌ها را از قوی‌ترین تا ضعیف‌ترین، رتبه‌بندی کرده است.

از دیدگاه وی این سلسله، از نیازهای جسمی آغاز می‌شود و به شکل پلکانی تا آخرین مرحله، یعنی "تحقق خودشکوفایی" ادامه پیدا می‌کند. وی معتقد است بعد از برطرف شدن نیازهای جسمانی، نیازهای ایمنی که در مرحله دوم قرار دارند، حضور پیدا می‌کنند. نیازهای ایمنی در

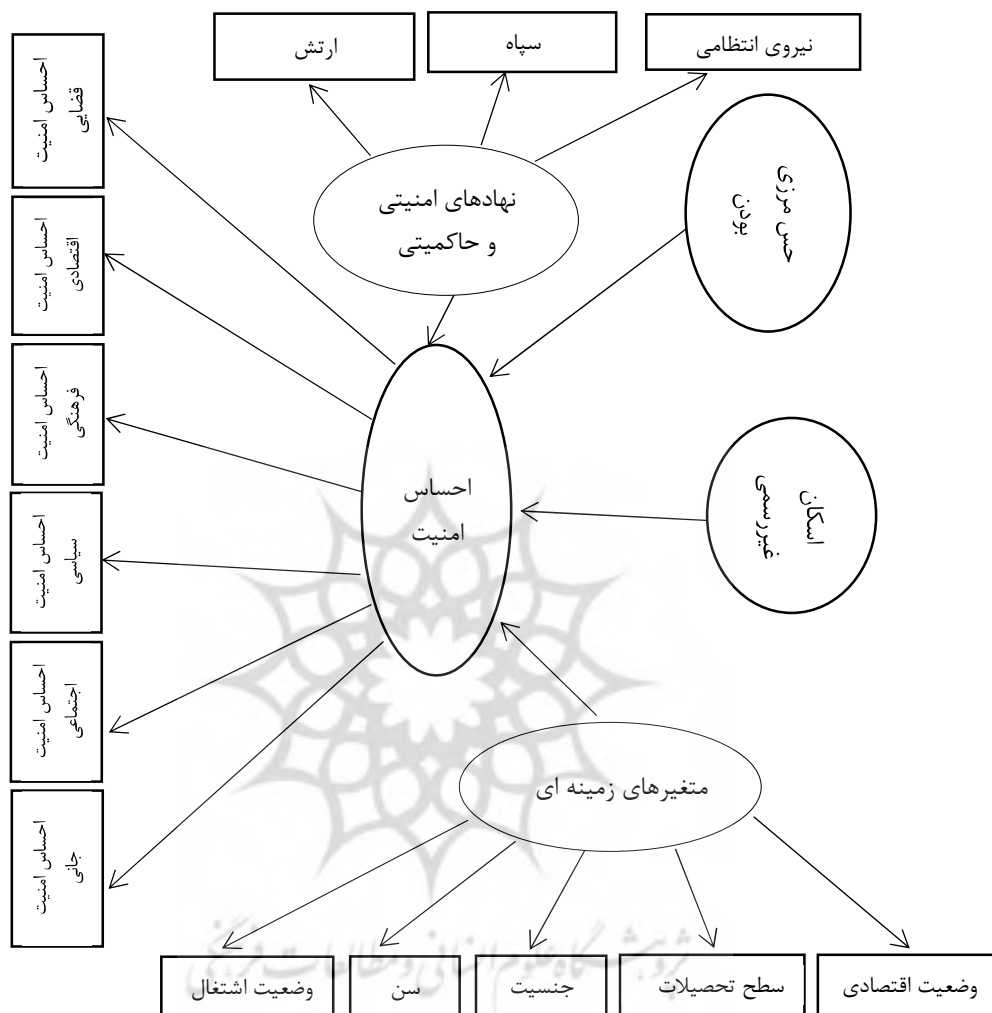
1. Maslow

سلسله‌مراتب مازلو عبارتند از: امنیت، ثبات، حمایت، نظم و رهایی از ترس و نگرانی و نظایر این‌ها. به اعتقاد او همه انسان‌ها تا حدی نیازمند این‌اند که رویدادهای زندگی، روندی متداول و قابل پیش‌بینی داشته باشد. تحمل فقدان اعتماد سخت و مشکل است و انسان‌ها تلاش می‌کنند تا حد امکان به امنیت، حمایت و نظم دست یابند.

وی در اثر معروف خود انگیزش و شخصیت می‌نویسد: «انسان می‌خواهد در دنیایی قانونمند، قابل پیش‌بینی، دارای نظم و سازمان یافته و قابل اعتماد زندگی کند که در آن، اتفاقات ناگهانی و غیرقابل کنترل، مبهوت‌کننده یا مخاطره‌آمیز اتفاق نیفتد».

علاوه بر این، انسان برای دست‌یافتن به محیطی ایمن، به چیزهای آشنا و شناخته‌شده تمایل دارد؛ حتی تمایل او به دین یا داشتن فلسفه‌ای جهان‌شمول نیز که انسان و جهان را در قالب کلیتی معنی‌دار و منسجم سامان دهد، تا حدی مشمول همین انگیزه امنیت‌طلبی مازلو می‌شود (مازلو، ۱۳۷۵: ۷۷).

متغیر پیش‌بین حس مرزی بودن توسط نظریه مازلو قابل سنجش است. طبق این تئوری، انسان احتیاج دارد که رویدادهای زندگی‌اش روندی متداول و قابل پیش‌بینی داشته باشد؛ زیرا تحمل نبود اعتماد، سخت و مشکل است. انسان تلاش می‌کند تا حد امکان به امنیت، حمایت و نظم دست یابد. او می‌خواهد در دنیایی زندگی کند که قانونمند، قابل پیش‌بینی، دارای نظم و سازمان یافته باشد؛ تا بتواند به آن اعتماد کند. دنیایی که در آن، اتفاقات ناگهانی و غیرقابل کنترل، مبهوت‌کننده یا مخاطره‌آمیز اتفاق نیفتد. در غیر این صورت، انسان گرفتار احساس ناامنی می‌گردد.

نمودار (۱) مدل نظری پژوهش

فرضیه‌های پژوهش

الف) به نظر می‌رسد بین ادراک از عملکرد نهادهای امنیتی-حاکمیتی و کاهش احساس امنیت شهروندان شهر بیرجند، رابطه معناداری برقرار است.

ب) به نظر می‌رسد بین حس مرزی بودن و کاهش احساس امنیت شهروندان شهر بیرجند، رابطه معناداری برقرار است.

پ) به نظر می‌رسد بین اسکان غیررسمی و کاهش احساس امنیت شهروندان شهر بیرجند، رابطه معناداری برقرار است.

روش تحقیق

روش تحقیق پژوهش حاضر پیمایشی و جامعه آماری، کلیه‌ی شهروندان ۱۵ تا ۶۵ ساله شهر بیرجند هستند؛ که بر اساس سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵ بالغ بر ۲۰۳۶۳۶ نفر می‌باشد و در مناطق دوگانه شهر بیرجند سکونت دارند.

محاسبه حجم نمونه با توجه به جمعیت آماری، خطای نمونه‌گیری، واریانس و با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر، انتخاب شده‌اند؛ که در مجموع ۴۰۰ پرسش‌نامه توزیع شده و پس از کنار گذاشتن پرسش‌نامه‌های مخدوش، ۳۸۴ پرسش‌نامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. همچنین، در این پژوهش برای نمونه‌گیری از روش (طبقه‌ای چندمرحله‌ای و سیستماتیک) استفاده شده است.

برای جمع‌آوری اطلاعات از تکنیک پرسش‌نامه محقق ساخته و مطالعات کتابخانه‌ای در راستای جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. با توجه به سطح سنجش متغیرها، برای تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده، از طریق نرم‌افزار SPSS به تحلیل یک‌متغیره و تحلیل دو و چندمتغیره اطلاعات پرداخته شده است.

در این پژوهش به منظور سنجش اعتبار گویه‌های پرسش‌نامه از اعتبار صوری و نظر متخصصین استفاده گردید. پرسش‌نامه طراحی شده برای افزایش روایی در اختیار سه نفر از متخصصین گروه جامعه‌شناسی قرار گرفت. علاوه بر روایی صوری تأییدشده توسط متخصصین، این تحقیق از روایی سازه‌ای هم که بر اساس تحلیل عاملی تأییدی به‌دست آمده، برخوردار می‌باشد، جهت سنجش پایایی پرسش‌نامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. نیز برای به‌دست آوردن پایایی، ابتدا

تعداد ۳۰ نسخه از پرسشنامه به صورت مقدماتی بین شهروندان شهر بیرجند توزیع گردید؛ پس از گردآوری پرسشنامه ایرادات اولیه‌ی آن برطرف شد و سپس پایایی سؤال‌های پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ مورد محاسبه قرار گرفت که میزان آلفای کرونباخ را برای متغیرهای مورد تحلیل در جدول ۲ مشاهده می‌کنید.

جدول ۲) آزمون پایایی مقیاس‌های پژوهش بر حسب آلفای کرونباخ

ردیف	متغیر	تعداد گویه‌ها	مقدار آلفا
۱	احساس امنیت	۲۳	۷٪
۴	حس مرزی بودن	۵	۶۵٪
۵	اسکان غیررسمی	۴	۸۰٪
۶	نهادهای امنیتی - حاکمیتی	۱۰	۹۳٪

یافته‌های تحقیق

احساس امنیت در شهروندان شهر بیرجند

با توجه به نتایج به دست آمده در جدول ۳ و ۷۶/۳، شهروندان بیرجندی احساس امنیت فرهنگی کمی دارند. معادل ۱۸/۷ تا حدی احساس امنیت فرهنگی دارند و تنها ۵٪ افراد احساس امنیت فرهنگی بالایی دارند. از سوی دیگر ۷۳/۱ شهروندان بیرجندی "احساس امنیت اقتصادی" ندارند؛ ۱۵/۶ تا حدی و تنها ۱۳/۳ احساس امنیت اقتصادی می‌کنند. همچنین، ۴۱/۵ "احساس امنیت سیاسی" ندارند. ۳۰/۶ تا حدی و تنها ۲۷/۹ افراد احساس امنیت سیاسی می‌کنند.

در زمینه امنیت قضایی نیز ۴۰/۹ احساس امنیت قضایی ندارند؛ ۲۸٪ تا حدی، و تنها ۳۱/۱ افراد احساس امنیت قضایی بالایی دارند.

در زمینه احساس امنیت جانی نیز ۴۰/۹ احساس ناامنی، ۲۷/۲ تا حدی و تنها ۳۱/۹ افراد احساس امنیت می‌کنند.

در زمینه احساس امنیت اجتماعی نیز ۵۹/۶ احساس ناامنی اجتماعی، ۲۰/۶ تا حدی و تنها ۱۹/۸ دارای احساس امنیت اجتماعی بالایی هستند.

جدول ۳) توزیع فراوانی متغیرهای پژوهش

متغیر/ شاخص‌ها	میزان	کم	متوسط	زیاد	جمع کل
احساس امنیت فرهنگی	فراوانی	۲۹۳	۷۲	۱۹	۳۸۴
	درصد	۷۶/۳	۱۸/۷	۵/۰	۱۰۰
احساس امنیت اقتصادی	فراوانی	۲۸۰	۶۰	۴۴	۳۸۴
	درصد	۷۳/۱	۱۵/۶	۱۱/۳	۱۰۰
احساس امنیت سیاسی	فراوانی	۱۵۹	۱۱۷	۱۰۷	۳۸۳
	درصد	۴۱/۵	۳۰/۶	۲۷/۹	۱۰۰
احساس امنیت قضایی	فراوانی	۱۵۷	۱۰۷	۱۱۹	۳۸۴
	درصد	۴۰/۹	۲۸/۰	۳۱/۱	۱۰۰
احساس امنیت جانی	فراوانی	۱۵۷	۱۰۴	۱۲۳	۳۸۴
	درصد	۴۰/۹	۲۷/۲	۳۱/۹	۱۰۰
احساس امنیت اجتماعی	فراوانی	۲۲۹	۷۹	۷۶	۳۸۴
	درصد	۵۹/۶	۲۰/۶	۱۹/۸	۱۰۰
حس مرزی بودن	فراوانی	۱۱۹	۸۹	۱۷۵	۳۸۳
	درصد	۳۱/۰	۲۳/۳	۴۵/۷	۱۰۰
حاشیه‌نشینی	فراوانی	۶۸	۱۱۴	۲۰۱	۳۸۳
	درصد	۱۷/۸	۲۹/۷	۵۲/۵	۱۰۰
بی‌سامانی اجتماعی	فراوانی	۳۹	۱۰۰	۲۴۴	۳۸۳
	درصد	۱۰/۱	۲۶/۱	۶۳/۸	۱۰۰
نیروی انتظامی	فراوانی	۴۰	۱۰۲	۲۴۱	۳۸۳
	درصد	۱۰/۳	۲۶/۸	۶۲/۹	۱۰۰
نهادهای امنیتی-حاکمیتی	فراوانی	۲۸	۴۶	۳۰۹	۳۸۳
	درصد	۷/۳	۱۲/۱	۸۰/۶	۱۰۰
ارتش	فراوانی	۱۶	۶۷	۳۰۰	۳۸۳
	درصد	۴/۲	۱۷/۴	۷۸/۴	۱۰۰

حس مرزی بودن شهروندان شهر بیرجند

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده در جدول ۳ و ۴۵/۷ افراد نمونه تحقیق از خطرات مرزی بودن که امنیت آن‌ها را تهدید می‌کند، احساس ناامنی زیادی دارند. ۲۳/۳ تا حدی احساس ناامنی دارند و تنها ۳۱/۰ احساس ناامنی کمی دارند.

اسکان غیررسمی در شهر بیرجند

با توجه به نتایج به دست آمده در جدول ۳، ۵۲/۵ از شهروندان بیرجندی، از این که بی نظمی اجتماعی ناشی از اسکان غیررسمی امنیت آن‌ها را تهدید می‌کند، احساس نگرانی می‌کنند؛ ۲۹/۷ تا حدی و ۱۷/۸ احساس ناامنی کمی دارند. ۶۳/۸ افراد نمونه تحقیق از این که بی سامانی اجتماعی ناشی از اسکان غیررسمی امنیت آن‌ها را تهدید می‌کند احساس نگرانی می‌کنند؛ ۲۶/۱ تا حدی احساس نگرانی می‌کنند و تنها ۱۰/۱ افراد احساس نگرانی کمی دارند.

عملکرد نهادهای امنیتی - حاکمیتی در ایجاد امنیت

با توجه به نتایج به دست آمده در جدول ۳، ۶۲/۹ افراد نمونه‌ی تحقیق معتقدند نیروی انتظامی توانایی ایجاد امنیت را داراست؛ هم‌چنین ۸۰/۶ آنان توانایی سپاه در دفاع از کشور و ۷۸/۴ نیز این توان را به ارتش قایل هستند.

تحلیل عاملی تأییدی متغیر احساس امنیت

در مدل نظری پژوهش، بر اساس تئوری، احساس امنیت دارای شش بعد (فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، قضایی، جانی و اجتماعی) می‌باشد؛ که پس از تحلیل عاملی تأییدی، با حذف بعضی از آن‌ها، ابعاد مزبور به سه بعد فرهنگی، سیاسی و اجتماعی تقلیل یافت.

تحلیل عاملی تأییدی متغیر حس مرزی بودن

در مدل نظری پژوهش، بر اساس تئوری، متغیر حس مرزی بودن دارای یک بعد حس مرزی بودن می‌باشد؛ که پس از تحلیل عاملی تأییدی، هیچ‌گونه تغییری در آن صورت نگرفته است.

تحلیل عاملی تأییدی متغیر اسکان غیررسمی

در مدل نظری پژوهش، بر اساس تئوری، متغیر اسکان غیررسمی، دارای دو بعد بی‌نظمی اجتماعی و بی‌سامانی اجتماعی بود؛ که پس از تحلیل عاملی تأییدی، دو بعد آن حذف و به متغیر اسکان غیررسمی تقلیل یافت.

تحلیل عاملی تأییدی متغیر نهادهای امنیتی - حاکمیتی

در مدل نظری پژوهش و بر اساس تئوری، متغیر نهادهای امنیتی-حاکمیتی نیز دارای سه بعد نیروی انتظامی، سپاه و ارتش بود؛ که پس از تحلیل عاملی تأییدی، به دو بعد امنیت داخلی و امنیت ملی تغییر یافته است. نیروی انتظامی به امنیت داخلی و سپاه و ارتش به امنیت ملی تبدیل شده‌اند.

آزمون فرضیات تحقیق

قبل از ورود به تحلیل هر یک از فرضیه‌های تحقیق ابتدا باید از نرمال بودن داده‌های مربوط به هر یک از متغیرهای تحقیق اطمینان حاصل کرده؛ سپس هم‌بستگی بین آن‌ها بررسی شود. در پژوهش حاضر با توجه به این که نمونه‌گیری بر اساس نمونه‌گیری احتمالی (طبقه‌بندی چندمرحله‌ای و سیستماتیک) انجام گرفته، نشان‌دهنده نرمال بودن داده‌هاست. بر اساس نتایج به دست آمده در جدول ۴، که نتایج تحلیل رگرسیون متغیرهای مستقل بر احساس امنیت را نشان می‌دهد، به ازای یک واحد تغییر در متغیر ادراک از امنیت داخلی، احساس امنیت به میزان ۰/۲۳۶ واحد از یک، افزایش می‌یابد؛ یعنی هرچه ادراک از امنیت داخلی بالاتر باشد، افراد احساس امنیت بیش‌تری می‌کنند. همین‌طور به ازای یک واحد تغییر در متغیر اسکان غیررسمی، احساس امنیت به میزان ۰/۲۲۲- واحد از یک، کاهش می‌یابد؛ یعنی هرچه اسکان غیررسمی افزایش یابد، احساس امنیت در جامعه کاهش می‌یابد.

از سوی دیگر به ازای یک واحد تغییر در متغیر "حس مرزی بودن" احساس امنیت به میزان ۰/۴۴۰- واحد از یک، کاهش می‌یابد؛ یعنی هرچه افراد در جامعه بیشتر احساس مرزی بودن داشته باشند، احساس امنیت در آن‌ها کاهش می‌یابد.

نکته آخر این که به ازای هر واحد تغییر در سطح تحصیلات افراد جامعه، احساس امنیت به میزان ۰/۱۹۵- واحد از یک، کاهش می‌یابد؛ یعنی هرچه سطح تحصیلات افراد بالاتر باشد، احساس امنیت در آن‌ها کاهش می‌یابد؛ اما بین احساس امنیت و سایر متغیرها شامل: امنیت ملی، درآمد ماهانه و مخارج ماهانه رابطه‌ی معناداری وجود ندارد.

در مجموع، ۳۱/۴ از تغییرات متغیر ملاک (احساس امنیت) توسط متغیرهای پیش‌بین شامل ادراک از امنیت داخلی، ادراک از امنیت ملی، حس مرزی بودن، اسکان غیررسمی و زمینه‌ای قابل بررسی و مقایسه است. در واقع ۳۱/۴ از تغییرات متغیر احساس امنیت به علت متغیرهای مزبور می‌باشد.

جدول ۴) تحلیل رگرسیون متغیرهای پیش‌بین و زمینه‌ای با احساس امنیت

مدل	متغیرهای معرفی شده به مدل	ضریب رگرسیون استاندارد نشده	ضریب رگرسیون استاندارد شده	سطح معناداری	مقدار f	سطح معناداری مدل	ضریب تعیین تعدیل یافته	ضریب تعیین تعدیل یافته
	ثابت	۲/۱۴۶		۰/۰۰۰				
	ادراک از امنیت داخلی	۰/۱۵۶	۰/۲۳۶	۰/۰۰۸	۵/۰۷۹	۰/۰۰۰	۰/۳۱۴	۰/۲۵۳
	ادراک از امنیت ملی	۰/۰۷۵	۰/۱۱۱	۰/۲۰۹				
	اسکان غیررسمی	-۰/۱۴۴	-۰/۲۲۲	۰/۰۰۷				
	حس مرزی	-۰/۱۹۲	-۰/۴۴۰	۰/۰۰۰				
	درآمد ماهانه	۳/۰۶۵	۰/۰۹۳	۰/۳۳۴				
	مخارج ماهانه	-۳/۶۹۵	-۰/۰۸۸	۰/۴۲۰				
	سطح تحصیلات	-۰/۰۷۱	-۰/۱۹۵	۰/۰۲۰				

اولویت‌بندی متغیرهای موثر بر احساس امنیت

بر اساس نتایج به‌دست آمده در جدول ۵، که نتایج تحلیل مسیر متغیرهای پیش‌بین بر احساس

امنیت را نشان می‌دهد:

- ۱- اولین متغیری که بیشترین تأثیر را بر احساس امنیت دارد حس مرزی بودن است که ۳۸/۱- از تغییرات احساس امنیت را تبیین می‌کند.
 - ۲- دومین متغیری که بیشترین تأثیر را بر احساس امنیت دارد، اسکان غیررسمی است که ۲۰/۷- تغییرات متغیر احساس امنیت را تبیین می‌کند.
 - ۳- سومین متغیری که بیشترین تأثیر را بر احساس امنیت دارد، ادراک مردم از عملکرد نیروی انتظامی است که ۲۰/۱ از تغییرات احساس امنیت را تبیین می‌کند.
 - ۴- آخرین متغیری که تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر احساس امنیت دارد، تحصیلات افراد جامعه است که ۱۷/۷ از تغییرات احساس امنیت را تبیین می‌کند؛ بقیه متغیرها شامل ادراک از امنیت ملی، درآمد ماهانه و مخارج ماهانه کمترین تأثیر را بر متغیر احساس امنیت داشته‌اند.
- جدول ۵) ماتریس اثرات متغیرهای پیش‌بین و زمینه‌ای بر متغیر ملاک احساس امنیت

ردیف	مسیر	اثر مستقیم	اثر خالص	مجدور اثر خالص	سطح معناداری
۱	حس مرزی بودن احساس امنیت	-۰/۴۴۰	-۰/۳۸۱	-۳۸/۱	۰/۰۰۰
۲	اسکان غیررسمی احساس امنیت	-۰/۲۲۲	-۰/۲۰۷	-۲۰/۷	۰/۰۱۹
۳	ادراک از امنیت داخلی احساس امنیت	۰/۲۳۶	۰/۲۰۱	۲۰/۱	۰/۰۰۸
۴	سطح تحصیلات احساس امنیت	-۰/۱۹۵	-۰/۱۷۷	-۱۷/۷	۰/۰۱۶
۵	ادراک از امنیت ملی احساس امنیت	۰/۱۱۱	۰/۰۹۵	۹/۵	۰/۲۰۹
۶	درآمد ماهانه احساس امنیت	۰/۰۹۳	۰/۰۷۳	۷/۳	۰/۳۳۴
۷	مخارج ماهانه احساس امنیت	-۰/۰۸۸	-۰/۰۶۱	-۶/۱	۰/۴۲۰

شاخص‌های برازش مدل

بر اساس نتایج به دست آمده در جدول ۶، که نتایج هم‌بستگی باقیمانده‌های متغیرهای پیش‌بین را نشان می‌دهند، مقدار دوربین واتسون ۱/۸۹۳ و نزدیک دو می‌باشد؛ که نشان‌دهنده عدم هم‌بستگی بین باقیمانده‌ها و بیانگر خوب بودن مدل است.

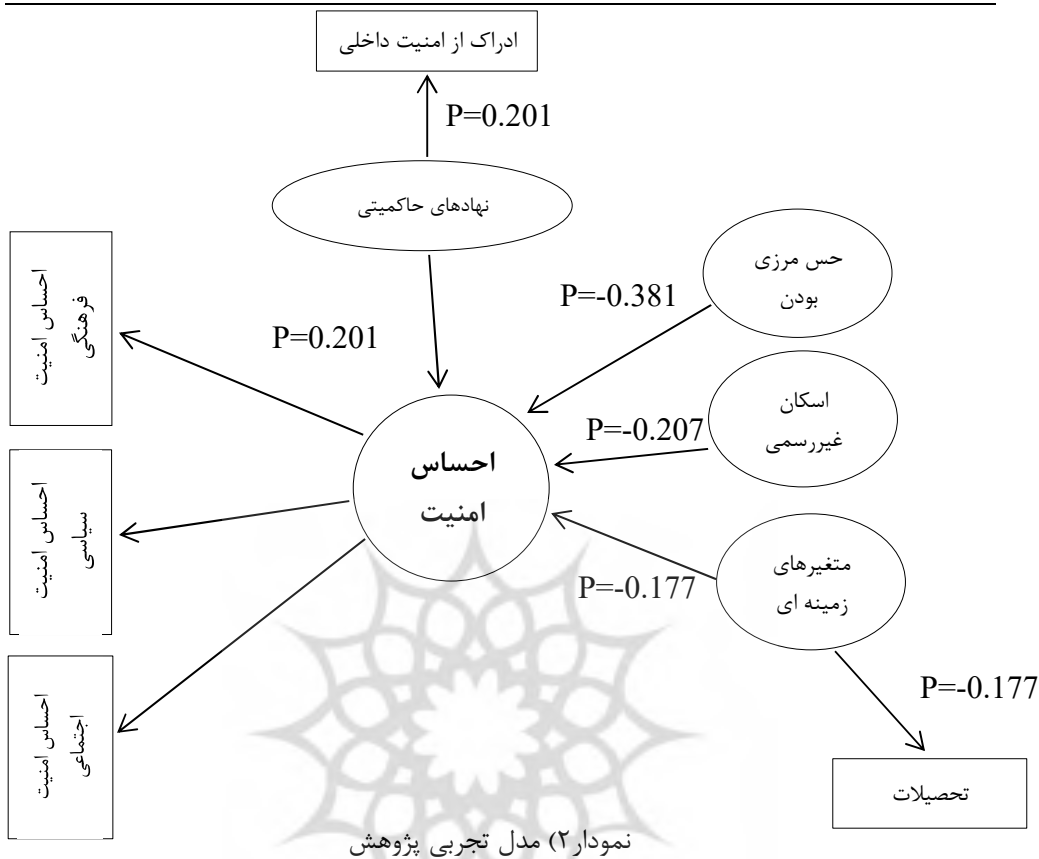
جدول ۶) میزان هم‌بستگی باقیمانده‌های متغیرهای احساس امنیت

مقدار دوربین واتسون	احساس امنیت	ردیف
۱/۸۹۳	ادراک از امنیت داخلی	۱
	ادراک از امنیت ملی	۲
	حس مرزی بودن	۳
	اسکان غیررسمی	۴

بر اساس نتایج به‌دست آمده در جدول ۷، دامنه شاخص KMO نیز ۰/۸۱۰ و نزدیک به یک می‌باشد. این بدان معناست که متغیرهای سنجیده‌شده برای تحلیل عامل مناسب هستند و در آزمون کرویت بارتلت - مقدار chi square با توجه به سطح معناداری ۰/۰۰۰ نشان‌دهنده این است که نتایج تحلیل عامل قابل‌تعمیم به جامعه آماری است. در واقع معنای شاخص‌های برازش مدل این است، مدل تجربی پژوهش ارائه شده که بر اساس تحلیل عاملی تأییدی، تحلیل رگرسیون و تحلیل مسیر به‌دست آمده است، قابل‌تعمیم به جامعه آماری می‌باشد.

جدول ۷) شاخص‌های برازش مدل

نتایج	شاخص	ردیف
۰/۸۱۰	مقدار KMO	۱
۴۸۸۷/۸۳۳	آزمون بارتلت chi square -	۲
۴۳۵	درجه آزادی df	۳
۰/۰۰۰	سطح معناداری	۴

نتیجه و بحث

کلینگ و ویلسون در نظریه پنجره شکسته معتقدند بی‌نظمی و جرم، رابطه بسیار نزدیکی با هم دارند و بی‌نظمی، سبب ازدیاد جرم و احساس ناامنی می‌شود. ایشان می‌گویند اگر در برابر کسانی که جرمی مرتکب می‌شوند، اقدامی صورت نگیرد، آن‌ها به تدریج از جرائم کوچک به جنایت خواهند رسید.

بر این اساس، از نقش پلیس در مقابله با جرائم خرد صحبت کرده‌اند و نقش ذاتی و اصلی پلیس را برقراری نظم عمومی می‌دانند که از بالاترین حساسیت و قدرت در مبارزه با بی‌نظمی برخوردار است.

در واقع مهم‌ترین نکته‌ای که پنجره شکسته بر آن تأکید دارد، این است که مقدمه ایجاد حفظ امنیت شهروندان، حفظ نظم عمومی است؛ زیرا بی‌نظمی باعث افزایش جرائم می‌شود. در واقع بی‌نظمی اولین پله روند زوال و سقوطی است که منجر به ناامنی و عدم احساس امنیت شهروندان می‌شود و مقابله با بی‌نظمی و جرائم خرد در خیابان‌ها سبب می‌شود که آمار تمامی جرائم کاهش یابد.

براین اساس، متغیر ادراک از عملکرد نیروی انتظامی که در مدل اصلاح‌شده به متغیر ادراک از امنیت داخلی تغییر یافته، از این نظریه استخراج شده است. در آزمون مدل مشاهده شده است که این متغیر، رابطه مستقیم و معناداری با احساس امنیت دارد؛ یعنی $20/1$ از تغییرات احساس امنیت توسط متغیر ادراک از امنیت داخلی قابل تبیین می‌باشد. همچنین براساس تحلیل رگرسیون رابطه معناداری بین ادراک از امنیت داخلی با احساس امنیت وجود دارد. باین حال براساس ضریب هم‌بستگی و تحلیل رگرسیون، رابطه معناداری بین ادراک از امنیت ملی با احساس امنیت وجود ندارد.

در طول تحقیق، مردم اظهار می‌کردند نهادهای امنیتی-حاکمیتی توانایی بالایی در ایجاد امنیت دارند و اعتماد آن‌ها به نهادهای مزبور در حد بسیار بالایی گزارش شده است؛ اما نتایج احساس امنیت نشان می‌دهد، مردم احساس امنیت کمی دارند و این می‌تواند بر اساس مقتضیات و شرایط حاکم در سطح جامعه در زمینه‌های اقتصادی، قضایی و ... باشد.

متغیر بعدی که از نظریه کلینگ و ویلسون، از مفهوم پنجره‌شکنان (هنجارشکنان) استخراج شده، متغیر اسکان غیررسمی می‌باشد. گلینک و ویلسون معتقدند بی‌نظمی و عدم مراقبت رفتاری منجر به ناهنجاری‌ها و رفتارهای اخلاک‌گرا می‌شوند که نه تنها عامل ترس و احساس ناامنی عمومی‌اند، که قطعاً و به نوبه‌ی خود زمینه ارتکاب جرم را نیز فراهم کرده؛ به گستره وسیعی از تبعات و پیامدهای اجتماعی، روانی، رفتاری و بوم‌شناختی منجر خواهند شد.

این نظریه نشان می‌دهد که چگونه بی‌نظمی و بی‌سامانی اجتماعی که از شاخص‌های حاشیه‌نشینی است، بر احساس امنیت تأثیر می‌گذارد. یافته‌های تحقیق نیز نشان از آن دارد که

۲۱/۷- از تغییرات متغیر احساس امنیت توسط اسکان غیررسمی قابل تبیین می‌باشد. براساس ضریب هم‌بستگی و تحلیل رگرسیون، رابطه معنادار و معکوسی بین این دو متغیر وجود دارد؛ به طوری که هرچه میزان اسکان غیررسمی بیش‌تر باشد، افراد احساس امنیت کم‌تری می‌کنند و بالعکس.

آبراهام مازلو در نظریه معروف خود سلسله‌مراتب نیازها به نیازهای ایمنی پرداخته است؛ این نیازهای ایمنی در سلسله‌مراتب مازلو شامل امنیت، ثبات، حمایت، نظم و رهایی از ترس و نگرانی و نظایر این‌ها می‌باشند. به اعتقاد وی همه انسان‌ها تا حدودی احتیاج دارند که رویدادهای زندگی، روندی متداول و قابل پیش‌بینی داشته باشد. تحمل بی‌اعتمادی سخت و مشکل است و انسان‌ها تلاش می‌کنند تا حد امکان به امنیت، حمایت و نظم دست یابند.

وی هم‌چنین در اثر معروف خود انگیزش و شخصیت نوشته است: انسان می‌خواهد در دنیای زندگی کند که قانونمند، قابل پیش‌بینی، دارای نظم و سازمان‌یافته باشد و بتواند به آن اعتماد داشته باشد؛ دنیایی که در آن، اتفاقات ناگهانی و غیرقابل کنترل، مبهوت‌کننده یا مخاطره‌آمیز اتفاق نیفتند، در غیر این صورت انسان به احساس ناامنی گرفتار می‌شود.

براین اساس متغیری که از این نظریه استخراج شده است، حس مرزی بودن می‌باشد. یافته‌های تحقیق نیز نشان داد که ۳۸/۱- تغییرات احساس امنیت توسط متغیر حس مرزی بودن قائل تبیین می‌باشد و بر اساس ضریب هم‌بستگی و تحلیل رگرسیون رابطه معنادار و معکوسی بین این دو متغیر وجود دارد. به طوری که هر چه حس مرزی بودن افراد بیش‌تر باشد، احساس امنیت کم‌تری دارند و بالعکس.

منابع

- احمدی، یعقوب؛ اسمعیلی، عطا (۱۳۸۷). "سنجش احساس امنیت زنان مبتنی بر عوامل چندبعدی و میان‌رشته‌ای در شهر مشهد". *جامعه‌شناسی کاربردی*، دوره بیست‌ویکم، ش ۲ (تابستان): ۱۶۹-۱۹۰.
- الماسی، مسعود (۱۳۹۵). "بررسی عوامل مرتبط با احساس امنیت اجتماعی زنان (مورد مطالعه: زنان ساکن مجتمع‌های مسکونی مهرشهر ایلام)". *مطالعات اجتماعی - روان‌شناختی زنان*، دوره چهاردهم، ش ۴۶ (بهار): ۱۰۳-۱۲۷.
- بوزان، باری (۱۳۷۸). *مردم، دولت‌ها و هراس*. ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- حاجیانی، ابراهیم (۱۳۸۴). *چارچوب روش‌شناختی برای بررسی احساس امنیت*. تهران: ناجا، معاونت اجتماعی.
- حبیب‌پور، عذرا (۱۳۹۴). "بررسی عوامل اجتماعی و اقتصادی مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی زنان ۱۵-۶۹ سال شهر دوگنبدان". پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه یاسوج.
- حسینی، سیدمحمد؛ زنگنه، مهدی؛ فاطمی‌نیا، فخری‌سادات (۱۳۹۱). "سنجش میزان احساس امنیت اجتماعی زنان در شهرهای مرزی استان خراسان جنوبی و عوامل مؤثر بر آن (مورد مطالعه: زنان شهرهای مرزی حاجی‌آباد، اسدیه، نهبندان)". *دانش‌انتظامی*، دوره دوم، ش ۴ (بهار): ۹-۲۴.
- رجبی‌پور، محمود (۱۳۸۲). "درآمدی بر احساس امنیت در بستر امنیت عینی". *دانش‌انتظامی*، دوره ۵، ش ۱۷ (تابستان): ۷-۲۸.
- روی، پل (۱۳۸۲). "معمای امنیت اجتماعی". ترجمه منیژه نویدنیا. *مطالعات راهبردی*، سال ششم، ش ۳ (پاییز): ۶۸۵-۷۰۸.

- شربتیان، محمدحسن (۱۳۹۰). "سنجش ابعاد اجتماعی و روانی احساس امنیت زنان کلان‌شهر مشهد و عوامل مؤثر بر آن". فصلنامه زن و مطالعات خانواده، سال ششم، ش ۲۳ (بهار): ۷۹-۱۰۰.
- عظیمی‌هاشمی، مژگان (۱۳۸۴). "تحلیل مقایسه‌ای احساس امنیت اجتماعی-اقتصادی مردم مشهد و کشور". فرهنگ خراسان، سال پنجم، ش ۱۳ (پاییز): ۲۵-۳۱.
- گروسی، سعیده؛ میرزایی، جلال؛ شاهرخی، احسان (۱۳۸۶). "بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت (مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی جیرفت)". دانش انتظامی، دوره نهم، ش ۲ (تابستان): ۲۶-۳۹.
- لرنی، منوچهر (۱۳۸۳). آسیب‌شناسی امنیت. تهران: پیام پویا.
- مازلو، ابراهام، اچ. (۱۳۷۵). به سوی روان‌شناسی بودن. ترجمه احمد رضوانی. مشهد: آستان قدس رضوی، مؤسسه چاپ و انتشارات.
- محسنی تیریزی، علیرضا (۱۳۸۳). وندالیسم، مبانی روانشناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی و روان‌شناسی رفتار وندالیستی در مباحث آسیب‌شناسی کثرفتاری اجتماعی. تهران: آگه.
- مدیری، آتوسا (۱۳۸۵). "جرم، خشونت و احساس امنیت در فضاهای عمومی شهر". رفاه اجتماعی، دوره ششم، ش ۲۲ (پاییز): ۱۱-۲۸.
- نصیری، قدیر (۱۳۸۱). "معنا و ارکان جامعه‌شناسی امنیت". مطالعات راهبردی، دوره ۱، ش ۲۶ (زمستان): ۱۱۲-۱۳۳.
- نوروژی، نادر (۱۳۸۴). "سیاست جنائی در جرائم خرد و تأثیر آن بر احساس امنیت شهروندان (با تکیه بر نظریه پنجره‌های شکسته)". پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه تهران.
- هزارجریبی، جعفر (۱۳۹۰). "احساس امنیت اجتماعی از منظر توسعه گردشگری". جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی، دوره ۲۲، ش ۲ (تابستان): ۱۲۱-۱۴۳.

- هزارجریبی، جعفر، و دیگران (۱۳۹۱). "بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی: شهر تهران)". *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، دوره ۵، ش ۲۰ (پاییز): ۴۲-۱.

- یعقوبی، سمیرا (۱۳۹۷). "بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: شهر تبریز)". پایان‌نامه کارشناسی ارشد پژوهش علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بیرجند.

- De Donder, L., et al. (2012). "Social capital and feelings of unsafety in later life: A study on the influence of social networks, place attachment, and civic participation on perceived safety in Belgium". *Research on Aging*, Vol. 34, No. 4: 425-448.

- Ellin, N. (1997). *The Architecture of Fear*. London: Princeton Architectural Press.

- Munniksmma, A.; Juvonen, J. (2012). "Cross-ethnic friendships and sense of social-emotional safety in a multiethnic middle school: An exploratory study". *Merrill-Palmer Quarterly*, Vol. 58, No. 4: 489-506.